

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена обґрунтуванню комплексу педагогічних умов формування вокально-виконавських умінь учнів-підлітків у закладах початкової мистецької освіти. Автор наголошує, що використання у освітньому процесі мистецьких шкіл визначених умов сприятиме удосконаленню вокального навчання підлітків.

Ключові слова: вокально-виконавські уміння, учні-підлітки, заклади початкової мистецької освіти, педагогічні умови.

The article is devoted to the substantiation of a set of pedagogical conditions for the formation of vocal and performing skills of adolescent students in primary art education institutions. The author emphasizes that the use of certain conditions in the educational process of art schools will contribute to the improvement of vocal education of adolescents.

Key words: vocal-performing skills, teenage students, institutions of primary art education, pedagogical conditions.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні глобалізаційні зміни в системі освіти України потребують модернізації форм і методів виховання підростаючого покоління. З цих позицій особливої актуальності набуває проблема художньо-естетичного виховання дітей і підлітків у закладах початкової мистецької освіти, спрямоване, з одного боку, на підтримку національних традицій, а з іншого – на інтеграцію у європейський та світовий освітній простір. У межах реалізації цієї освітньої стратегії особливої ваги набуває питання вокальної підготовки підлітків на засадах всесвітнього і національного мистецтва, що сприяє всебічному, гармонійному розвитку, креативності, духовності, толерантності, формуванню ціннісних орієнтацій, естетичних смаків, музичних компетентностей і високих моральних якостей особистості.

Отже, особливої актуальності набуває дослідження проблеми вокального навчання підлітків на основі полікультурного підходу з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації та в зв'язку з віковими особливостями підліткового періоду.

Процес формування вокально-виконавських умінь підлітків у закладах початкової мистецької освіти характеризується динамічністю і насиченістю. Його складність полягає у тому, що педагогічні впливи мають бути доцільними та диференційованими, враховувати індивідуальні можливості кожного учня і численні фактори, які зумовлюють поведінку та характер його діяльності. Ефективність формування вокально-виконавських умінь учнів-підлітків знаходиться у прямій залежності від педагогічних умов, отже, потрібно, щоб вони враховували всі елементи вокального розвитку вихованців та були науково-обґрунтованими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових робіт з позицій сучасного рівня розвитку методики навчання співу дозволив ґрунтовно підійти до визначення психолого-педагогічних засад формування вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку в закладах початкової мистецької освіти. Аналіз проведеної науково-методичної літератури вокального мистецтва показав, що науковці та викладачі приділяли увагу таким проблемам, як питання вокальної педагогіки, техніка постановки голосу та фізіологія цього процесу (Л. Дмитрієв, І. Назаренко, Ф. Заседателев, О. Жданович, В. Морозов, О. Стахевич), професійна підготовка співаків до виконавської діяльності

(Н. Гребенюк, Г. Стасько, Т. Малишева, В. Морозов, В. Ємельянов, А. Єгоров, М. Єгоричева).

Основні теоретичні положення вокальної педагогіки щодо техніки постановки голосу та фізіології цього процесу викладені у дослідженнях В. Антонюк, Д. Аспелунда, В. Богадунова, В. Гнидя, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, О. Ждановича, Ф. Заседателя, І. Назаренка, О. Стахевич, та ін. Професійна підготовка співаків до виконавської діяльності науково обґрунтована у працях Н. Гребенюк, Г. Стасько, Т. Малишевої, А. Менабені, В. Морозова, В. Ємельянова, А. Єгорова, М. Єгоричевої та ні. Методика вокального навчання школярів різного віку стала предметом наукової і педагогічної діяльності Є. Алмазова, В. Ємельянова, Д. Огороднова, О. Ростовського, Л. Хлебнікової, Ю. Юцевич тощо. Учені відзначають, що формування вокально-виконавських умінь і навичок лежать у самому процесі навчання співу – у такій його організації, яка забезпечує найвищі результати і радість від спілкування з вокальним мистецтвом.

Підкреслюючи вагомі здобутки вищезазначених науковців, слід зауважити, що у сучасній теорії та методиці музичного навчання бракує системних досліджень, в яких би вивчалися особливості формування вокально-виконавських умінь підлітків у закладах початкової мистецької освіти. Отже, важливим аспектом роботи сучасного педагога-музиканта стає пошук ефективних засобів розвитку загальних і музичних здібностей та мистецького світогляду підлітків, визначення умов, які оптимізують формування вокально-виконавських умінь із залученням особистісного потенціалу учня (здібностей, знань, інтересів) у процес навчання співу.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови формування вокально-виконавських умінь підлітків у закладах початкової мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Дослідниця О. Рудницька впевнена, що досягнення бажаного педагогічного ефекту завжди зумовлюється відповідними зовнішніми і внутрішніми умовами, поєднання яких у тій чи іншій ситуації відіграє роль фактору педагогічного впливу, сприяючи успішному виконанню учнем навчальних дій [2., с.94]. Г. Падалка під педагогічними умовами процесу формування виконавських умінь розуміє спеціально створені обставини, необхідні й достатні для ефективного проходження вказаного процесу [1]. Дослідниця стверджує, що процес формування виконавських умінь може успішно функціонувати тільки при певному комплексі умов, який має носити ознаки структурної цілісності. А найбільш ефективною є структура, в якій зв'язки породжуються на основі принципів збагачення, доповнення або інтеграції.

Погоджуючись з ученою, ми під комплексом педагогічних умов формування вокально-виконавських умінь учнів-підлітків розуміємо взаємопов'язані педагогічні заходи, які забезпечують ефективність й результативність процесу навчання та розгортання його в оптимальному режимі на кожному новому етапі.

На підставі вивчення та аналізу психолого-педагогічних досліджень, досвіду педагогів-музикантів, власної музично-педагогічної практики ми визначили такі педагогічні умови формування вокально-виконавських умінь підлітків в умовах закладів початкової мистецької освіти:

- конструювання освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей учнів щодо сприймання та виконання різностильової вокальної музики;
- системне формування у підлітків усього комплексу вокально-виконавських умінь з їх послідовним акцентуванням на різних етапах вокального навчання;
- надання можливостей для систематичної вокально-творчої самореалізації та урізноманітнення досвіду виконавської діяльності підлітків.

Робимо припущення, що формування вокально-виконавських умінь учнів ЗПМО може бути більш результативним завдяки дотриманню визначених умов. Водночас, виділені умови доводять свою ефективність лише в тому випадку, коли вони взаємопов'язані та використовуються в єдності.

Обґрунтуємо виокремлені нами педагогічні умови розвитку вокально-виконавських умінь учнів підліткового віку.

1. Конструювання освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей учнів щодо сприймання та виконання різностильової вокальної виявляється у використанні доцільних форм, методів і засобів навчання, які оптимізують процес педагогічного впливу. Реалізація цієї умови передбачає постійний педагогічний супровід кожного учня, виявлення його сильних і слабких сторін, індивідуальних властивостей його обдарування, характеру, творчого потенціалу; вивчення індивідуальних вокальних особливостей підлітків, а також побудову вокальної роботи, вибір індивідуально-диференційованих завдань з урахуванням цих особливостей та обов'язковим оцінюванням результатів роботи. Добір форм, методів і засобів вокального навчання повинні проходити таким чином, щоб при їх використанні пробуджувався глибокий інтерес до вокального мистецтва та формувалась потреба в ньому. Використання цієї умови сприяє розширенню репертуарної обізнаності підлітків у вокальній музиці у поєднанні зі збереженням їх індивідуальних художніх схильностей.

2. Системне формування у підлітків усього комплексу вокально-виконавських умінь з їх послідовним акцентуванням на різних етапах вокального навчання. Використання означеної умови, на наше переконання, дає змогу учням системно й поступово оволодівати теоретично-практичним матеріалом, набувати виконавсько-технічних навичок і художньо-інтерпретаційних умінь, поступово ускладнювати й розв'язувати завдання, що спрямовані на процес формування їхніх вокально-виконавських умінь.

Розроблена нами експериментальна методика передбачає три етапи вокального навчання учнів підліткового віку, протягом яких відбувається формування у них усього комплексу вокально-виконавських умінь. Перший етап – мотиваційно-стимулюючий (підготовчий), який спрямований на формування позитивної мотивації до навчання, прагнень до збагачення художнього досвіду на основі виконання ціннісного з мистецької точки зору репертуару, розширення поля виконавської практики, орієнтацію на успіх у виконавській діяльності тощо. Другий етап – когнітивно-розвивальний (основний) – є центральним і найбільш вагомим у формуванні вокально-виконавських умінь підлітків, завдання якого полягає у теоретичному та практичному освоєнні музичних знань, усвідомленому розумінні особливого значення народної пісні у вокальному навчанні, фіксуванні емоційних вражень, співставленні власних переживань з композиторським задумом, накопичення музичного та вокально-виконавського досвіду. Третій етап – виконавсько-творчий (завершальний) – спрямований на опанування вокально-технічними прийомами, вироблення умінь вірного розучування різностильових вокальних творів, розвиток інтелекту і музикальності, прищеплення основ вокально-інтерпретаційної культури.

3. Надання можливостей для систематичної вокально-творчої самореалізації та урізноманітнення досвіду виконавської діяльності підлітків. Реалізації цієї умови сприяють урахування побажань підлітків при доборі репертуару для співу, стимулювання активної самостійної навчальної роботи, участь у різноманітних концертах, конкурсах, фестивалях тощо. Адже публічні виступи, стимулюють і підвищують результативність навчання, посилюють його привабливість, виховують і концентрують кращі якості, допомагають відчутти суспільну значимість своєї праці і побачити її результат. Означена умова передбачає також створення можливості не лише для індивідуального самовдосконалення, а й для художньої комунікації, переживання юними виконавцями відчуття радості від мистецького спілкування зі слухачською аудиторією.

Запропонований нами комплекс педагогічних умов формування вокально-виконавських умінь учнів-підлітків містить цілепокладальні орієнтири, які спрямовані на удосконалення змісту та підвищення результативності вокального навчання у ЗПМО.

Висновки. У результаті дослідно-експериментальної роботи ми дійшли висновку, що вказані умови комплексно охоплюють процес вокального навчання і розвитку вокально-виконавських умінь учнів-підлітків у системі початкової мистецької освіти. Порушення навіть однієї з них негативно впливає на навчально-виховний процес у цілому. Ефективність педагогічних умов досягається за допомогою розроблення і впровадження в навчальний процес цілого комплексу методів, вокально-тренувальних вправ та різних виконавських засобів і прийомів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. К.: Освіта України, 2008. 274 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник. Київ: АПН України, 2002. 269 с.,

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Гунько Н.О.